

Από τα διδύμα ελλείμματα στη διδυμη κρίση

Το **ANTONH ΖΑΪΡ***

Το **αγκρίκι σύννεφο** της διατροφικής κρίσης είναι ακριβώς να πυκνώνουν πολύ πριν από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία στις 24.2.2022, σήμερα όμως συντελούν στο να γίνεται ορατό ένα πρόβλημα που θα ταλαιπωρεί για χρόνια τις οικονομίες και θα προκαλεί δυσλεποτηρίες στην εφοδιστική αλυσίδα, καθώς οι τιμές των τροφίμων αναμένεται να κινηθούν σε υψηλά επίπεδα ως αποτέλεσμα ελλείψεων βασικών διατροφικών ειδών και θα πυροδοτούνται πληθωριστικές πιέσεις που «φαλιρίζουν» το διαθέσιμο εισόδημα.

Οι αυξήσεις στα μέσα του μηνός Μαρτίου στο σπάρτι άγγιξαν το 80%, στη ζάχαρη το 25%, στο βαμβάκι το 50%, στο καλαμπόκι το 44% κ.ο.κ. Οι ανατιμήσεις τον μήνα Ιανουάριο στο ελαιόλαδο ήταν της τάξης του 15,4%, στις πατάτες 12,3% και στο αρνί - κατσίκι γύρω στο 18%.

Από την άλλη παραμένει δυσεπίλυτος ο γρίφος του ενεργειακού κόστους που μεσοσταθμικά έχει διπλασιαστεί ως ποσοστό επί του τάρου των επιχειρήσεων, ή δε συμμετοχή του στο σύνολο των γενικών εξόδων μιας επιχείρησης αναμένεται σταθερά στο 25%. Οι αυξήσεις στο φυσικό αέριο, με βάση στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, σε ένα έτος προορίζονται το 78,5%, ενώ στο ηλεκτρικό ρεύμα ήταν 71,4%, το δε πετρέλαιο θέρμανσης ανατιμήθηκε κατά 41,5% και το καύσιμα - λιπαντικά κατά 23,1%.

Έρευνα της ΓΣΕΒΕΕ αποκαλύπτει ότι για το 43,6% των νοικοκυριών το μηνιαίο εισόδημα «κράταει» μόλις 19 ημέρες, το 80% αυτών δεν έχει δυνατότητα αποταμίευσης και το 45,1% τελεί σε αποσισοδοξία. Αντίστοιχα έρευνα του **ΣΕΛΕΠΕ - ELTRUN (ΟΠΑ)** θεωρεί ότι για το 50% των καταναλωτών οι δαπάνες ηλεκτρικής ενέργειας και άλλων λογαριασμών κοινωνι-

κής ωφέλειας θα κινηθούν ανοδικά, με επιπτώσεις στη ζήτηση προϊόντων και στην αναθερμάνση της πραγματικής οικονομίας.

Όσον αφορά τις ανατιμήσεις προϊόντων είτε λόγω αύξησης του κόστους πρώτων υλών είτε λόγω του ενεργειακού κόστους, ο πληθωρισμός για μεν τον Ιανουάριο ήταν 6,2%, για δε τον Φεβρουάριο ήταν 7,2%.

Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης θα πρέπει να συνεκτιμηθούν δύο σοβαρές παράμετροι που συνιστούν και σενάρια της επόμενης μέρας. Πρώτον, όσον αφορά τις μεσοσταθμικές ανατιμήσεις προϊόντων λόγω πανδημικού κύματος και οδυνημίας της προσφοράς να ικανοποιήσει την αυξημένη ζήτηση, κυρίως σε εισαγόμενα από τον ευρύτερο χώρο της Ασίας προϊόντα ή λόγω καθυστερημένων παραδόσεων - μεταφορών, αναμένεται εξομάλυνση και επιστροφή στην κανονικότητα όταν εκλείψουν οι λόγοι ανασυχίας που την προκαλούν, δηλαδή σταδιακός έλεγχος της πανδημίας και μεταρρύθμιση της σε ενδημικό φαινόμενο. Στην περίπτωση αυτή, η προσοφύλαα αύξηση τιμών και οι υποδοκόμενες πιέσεις πληθωρισμού θα μπορούσαν πιθανόν να συγκρατηθούν με την άνοδο των επιτοκίων.

Δεύτερον, όσον αφορά τις ανατιμήσεις λόγω ενεργειακού κόστους οι αναμενόμενες πληθωριστικές πιέσεις που τροφοδοτούνται από αυτές τις αυξήσεις δεν είναι δυνατές να «συρμαζεύονται» μέσω της άνοδου των επιτοκίων.

Το κύμα ακρίβειας που οφείλεται στη διδυμη επισιτιστική και ενεργειακή κρίση όχι μόνο εκτινάσσει το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων και προκαλεί πλήγμα στους τάρους της αγοράς, αλλά λειτουργεί και αποθαρρύνοντά στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Οι επιχειρήσεις αναγκάζονται

να καλύψουν τη υπαρκτή απώλεια της πανδημίας και ταυτόχρονα να αντιμετωπίσουν το «θρίφο» των ενεργειακών επιβουρήσεων, με τα δημοσιονομικά περιθώρια της κυβέρνησης εξαιρετικά περιορισμένα. Παράγοντα επιπρόσθετα ανασυχίας συστατά και η επίπτωση στο κόστος δανεισμού Δημοσίου και επιχειρήσεων από την αναμενόμενη αύξηση των επιτοκίων.

Η αναζήτηση της βαθύτερης αιτίας του προβλήματος ιδιαίτερα στο ενεργειακό ξεκινάει από τη φοβική και διαστακτική διαχείριση από την Ευρωπαϊκή Ένωση της παγκοσμιοποίησης που οδήγησε σε απόλυτη εξάρτηση κατά 50% από τον ρωσικό άνθρακα, 48% από το

Οι ελληνικές λιανεμπροσικές επιχειρήσεις προσαθούν να ισορροπήσουν σε μια δύσκολη και εύθραυστη συγκυρία.

ρωσικό φυσικό αέριο, 32% από τα ρωσο-ουκρανικά σπάρτι και 25% από το ρωσικό πετρέλαιο.

Οι αρθροί μιλούν από μόνοι τους και οι στρατηγικές σταδιακές επεξεργασίες από το ρωσικό πετρέλαιο και αέριο θα πρέπει να τεθούν επί τάπητος, αφού αυτές πρέπει να υιοθετηθούν από το 2027, διαφορετικά Βουλγαρία, Αυστρία και Γερμανία θα οδηγηθούν σε «ακρίφιδό» θάνατο.

Η ελλείψη ωστόσο αποθηκευτικών χώρων είναι υπαρκτή έστω και αν εξασφαλιστούν μεταφορές από Αίγυπτο, ΗΠΑ, Κατάρ κ.α., ενώ η αγορά υποπροϊόντων αερίου LNG παραμένει ενεργή μέχρι τη δημιουργία των ΑΠΕ.

Είναι απαραίτητη πλέον η επιστράτευση γεωργικών εκτάσεων που τέλουν σε αναρραπάνση και

ακόμα αυτών που προορίζονται για βιοκαύσιμα. Θα πρέπει, δε, να γίνει η όρηση της απόφασης του 5% καλλιέργειας νέας ως οικολογικής πελοτικής χωλής τη χρήση λιπασμάτων.

Επιπρόσθετα, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αυτή που ανέκτα τα σημεινές κλειστές πολιτικές απαγορεύσεις εξαγωγών από Ρουμανία, Ουγγαρία και Βουλγαρία, μια και ως εναλλακτικές αγορές προμηθειας δημητριακών σε μαλακό σπάρτι και ζαζωφρών θα μπορούσαν να εξοχούν το πλεονάσμα τους στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η αύξηση του κόστους ζωοτροφών και λιπασμάτων θα επηρεάσει ανοδικά τις τιμές των γαλακτοκομικών προϊόντων.

Αναρωριόμαι με την επισιτιστική κρίση, η πρόβλεψη του διεθνούς οργανισμού τροφίμων και γεωργιών των Ηνωμένων Εθνών (FAO) μιλιά για ενδεχόμενες ελλείψεις προϊόντων που η παραγωγή τους βασίζεται στην εισαγωγή σπάρτων από τις εμπόλεμες χώρες, π.χ. ζυμαρικά, ψωμί, δημητριακά. Ο πόλεμος λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής αρνητικών παραγόντων, καθώς Ρωσία και Ουκρανία έχουν σημαντικά μερίδια στις παγκόσμιες εξαγωγές τροφίμων, κυρίως σπάρτων και σπορελάου. Η τελευταία έκθεση του Οργανισμού μιλιά για κρίση που θα πλήξει κυρίως τις φτωχές χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Μέσης Ανατολής.

Οι κίνδυνοι εστιάζονται: Πρώτον, στις προοπτικές των ρωσικών εξαγωγών δεδομένων των οικονομικών κυρώσεων και στην οδυνημιά συγκομίδες καλλιέργειών στην Ουκρανία. Η κλημάσκια της κρίσης οδήγησε σε κλεισμό λιμανιών, αναστολή εργασιών ελαιούκων σπάρτων, και επιβόλι περιορισμών εξαγωγών σε δημητριακά και φυτικά έλαια. Δεύτερον, στο παγκόσμιο χάσμα προσφοράς - ζήτησης που θα βωθώσει τις διεθνείς τιμές τροφίμων και ζωοτροφών σε αύξηση

από 8% έως 22% από τα υπάρχουντα επίπεδα τιμών του έτους. Τρίτον, στην ανσυχία υπέρσης ζημιών σε υποδομές κερατών μεταφορών, λιμάνια και αποθηκευτικούς χώρους στην Ουκρανία. Τέτατον, στην αύξηση ασφαλιστήρων για πλοία που ελλειμνίζονται στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας.

Πέμπτον, στις ακαλλιέργειες γεωργικές εκτάσεις στην Ουκρανία σε ποσοστό 20%-30% που καλλιέργησαν τα χειμντά δημητριακά, καλαμπόκι και πλιούρπια, και στις μειωμένες στρεματικές αποδόσεις αυτών των καλλιεργειών. Έκτον, στην περαιτέρω υποβάθμιση της αγροοικτικής δύναμης του τοπικού πληθυσμού εξαιτίας περιορισμού της αγροοικτικής παραγωγής, της οικονομικής δραστηριότητας και της αύξησης των τιμών, πράγμα που θα οδήγησει σε επισιτιστική ανασφάλεια και επισιτισμό.

Έβδομον, στην αρνητική επίδραση της γεωργίας από Ρωσική Ομοσπονδία, καθώς η γεωργία απορροφά υψηλές ποσότητες ενέργειας μέσω χρήσης καυσίμων, φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας ή χρήσης αγροοικιων (λιπασμάτια, φυτοφάρμακα). Οι αυξήσεις στις τιμές λιπασμάτων σημαίνουν υψηλότερο κόστος παραγωγής και υψηλότερες τιμές των τροφίμων.

Όγδοον, στην αποδυνάμωση της οικονομικής δραστηριότητας και στην υποτίμηση στο ρούβλι, που θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στις χώρες της Κεντρικής Ασίας μέσω μειώσεων εμφοματών - τα εμφοματά γι' αυτές τις χώρες αποτελούν μέρος του ΑΕΠ τους.

Οι επιπτώσεις της σύγκρουσης θα προκαλέσουν για πολλά χρόνια επισιτιστική και ενεργειακή κρίση όχι μόνο σε ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες αλλά και στην παγκόσμια κοινότητα (διατάραξη αποθεμάτων τροφίμων, αυξήσεις τιμών, ακανόνιστη λειτουργία εφοδιστικής αλυσίδας, ανεξέλεγκτες και απρόβλεπτες

ενεργειακές διακυμνήσεις, προσφυκικά κύματα).

Αναπότνται εφαρμοσμένες πολιτικές για ελαστικοποίηση των λειτουργιών και διασφάλιση των λειτουργιών των διεθνών αγορών.

Στη χώρα μας πέραν της σύστασης στους πολίτες για επικράτηση ψυχραιμίας και αποφυγή πανικού για ορθολογικήτερον αξιολόγηση δεδομένων και λήψη αποφάσεων, και πέραν των άμεσων κυβερνητικών παρεμβάσεων μέσω επιδοτήσεων στην ενέργεια και τόνων πλάσων στις τιμές και ποσότητες αναλεαστικών προϊόντων ή μείσωση του ΦΠΑ, απαιτούνται και κρείζονται σοβαρά μεσομακροπρόθεσμα μέτρα, όπως επενδύσεις αύξησης της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, δημιουργία χώρων αποθήκευσης, αύξηση ποσοστού ενέργειας που διατίθεται με μακροπρόθεσμα συμβόλεια και ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας των δικτύων.

Οι ελληνικές λιανεμπροσικές επιχειρήσεις προσαθούν να ισορροπήσουν σε μια δύσκολη και εύθραυστη συγκυρία με την αναγκαία ταυτόχρονα ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης, που συνιστούν παράγοντα επιβίωσης τους για την επόμενη μέρα.

Η ελληνική οικονομία ξεφεύγοντας από τον εφελκταν των διδυμικών ελλειμμάτων της χρηματοπιστωτικής κρίσης (εμπορικό και δημοσιονομικό) προσπαθεί και αυτή να ισορροπήσει ανάμεσα σε ένα δυσθεώρητο κρείος και μια ανάπτυξη με συνεχείς αναθεωρήσεις του ποσοστού της λόγω των ενεργειακών και επισιτιστικών επιπτώσεων του πολέμου.

* Ο **κ. Αντώνης Ζαΐρης** είναι ανσπλ. αντιπρόεδρος του **ΣΕΛΕΠΕ**, επικ. καθηγητής Διοίκησης Επιχειρήσεων του Π.ν. Νεόκοις στην Κύπρο και μέλος της Εθνικής Αμερικανών Οικονομολόγων (ΑΕΑ).